

«Ποια είναι αυτή, που προβάλλει σαν αυγή, ωραία σαν την σελήνη;»

/ Μουσική / Βυζαντινή Μουσική

Μιχάλης Κουτσός, Φιλολόγος - Συγγραφέας

Ὡδὴ γ', Ὁ Εἰρμὸς

Τοὺς σοὺς ὕμνολόγους Θεοτόκε, ὡς ζῶσα καὶ ἄφθονος πηγὴ,

θίασον συγκροτήσαντας πνευματικόν, στερέωσον·

καὶ ἐν τῇ θείᾳ δόξῃ σου, στεφάνων δόξης ἀξίωσον.

Μετάφραση

«Θεοτόκε εσύ που είσαι η ζωντανή και άφθονη πηγὴ,

στέρωσε αυτούς που σε ανυμνοῦν

και που συγκρότησαν πνευματικό χορό

και αξίωσέ τους με τη σεβάσμια Θεία Σύλληψη σου
να στεφανωθούν με στεφάνια θεϊκής δόξας.

Σχόλια

Αν ο Κύριος έδωσε στη Σαμαρείτιδα «το ύδωρ το ζων», το ύδωρ της ζωής, που, αν το έπινε, δεν θα διψούσε ποτέ, η Παναγία έχει μέσα στα σπλάχνα της όχι το ύδωρ το ζων αλλά τον ίδιο τον Κύριο που παρέχει το ύδωρ της ζωής. Γι αυτό και η ίδια είναι μια πηγή ζωντανή και αστείρευτη.

Οι πιστοί που συγκεντρώθηκαν και συγκρότησαν ένα πνευματικό χορό, για να δοξολογήσουν την Πάναγγο Θεομήτορα, επειδή έγινε Θεοδόχος και αφορμή της σωτηρίας των πιστών, αξίζουν ένα βασιλικό δώρο, όπως κάνουν οι βασίλισσες, όταν γεννούν και κάνουν πλούσια δώρα στους υπηκόους τους. Το βασιλικό δώρο της Θεομήτορος είναι να κάνει αυτούς που την υμνούν άξιους θεϊκής δόξας, δηλαδή να συνδοξαστούν και αυτοί, όπως η ίδια, με την μεσιτεία της στον Βασιλιά της δόξας.

Τη θεϊκή δόξα την είδαμε στο πρόσωπο του Κυρίου κατά την Μεταμόρφωση, όταν το πρόσωπό του έλαμπε σαν τον ήλιο και τα ρούχα του σαν το φώς. Όλα αυτά είναι προτύπωση της θείας δόξας που περιμένει τους πιστούς κοντά στον γλυκύτατο Ιησού. Αυτά τα μεγαλεία μας υπόσχεται η Σύλληψη της Υπεραγίας Θεοτόκου, η οποία γίνεται η απαρχή των θείων δωρεών.

Ο υμνογράφος δεν λέει «άρδευσον», «πότισον» στην Παναγία που είναι η ζωντανή πηγή αλλά «στερέωσον» για να θυμήσει την γ' Ωδή της προφήτιδας Άννας που γράφει «εστερεώθη η καρδιά μου εν Κυρίω».

Όμως, ακόμα μεγαλύτερη νιώθουν αυτή την ανάγκη οι χριστιανοί στην εποχή μας, που η σύγχυση, η απιστία, η ειδωλολατρία, ο πρωτογονισμός, δείχνουν να κυριαρχούν, απομακρύνοντας τους ανθρώπους από του Θεού το δρόμο. Όμως η αγάπη της Μητέρας του Χριστού αποτελεί εγγύηση και για το δοξασμό μας στη Βασιλεία Του.

Στάχυν ή βλαστήσασα τὸν θεῖον, ὡς χώρα ἀνήροτος σαφῶς,

χαῖρε ἔμψυχε τράπεζα, ἄρτον ζωῆς χωρήσασα,

χαῖρε τοῦ ζῶντος ὕδατος πηγῆ ἀκένωτος Δέσποινα.

Σχόλια

Οι σκηνές είναι παρμένες από την αγροτική ζωή της υπαίθρου.

1.«**Χώρα ἀνήροτος**», αγρός που δεν οργώθηκε ποτέ, ο υμνογράφος μας μεταφέρει στην αρχή της δημιουργίας, όπου χωρίς ὄργωμα και σπορά και μόνο με το πρόσταγμα του Θεού, βλάστησε. Έτσι και η Αειπάρθενος, χωρίς ανθρωπίνη μεσολάβηση, με μόνη την επίσκεψη του Παναγίου Πνεύματος, βλαστάνει το Θείο Στάχυ, τον Κύριο ημών Ιησού Χριστό.

2.«**ἔμψυχε τράπεζα**»: Ο Μωσής με εντολή του Θεού είχε κατασκευάσει και τοποθετήσει στην σκηνή του Μαρτυρίου ένα χρυσό τραπέζι, που τοποθετούσαν τους ἄρτους ἐνώπιον του Θεού. Η Παναγία σαν ἔμψυχη(=ζωντανή) τράπεζα, είχε μέσα της τον Ἄρτο της Ζωῆς, τον Κύριο ημών Ιησού Χριστό.(Ιωαν στ-35)3

3. «**τοῦ ζῶντος ὕδατος πηγῆ**»: Ο υμνογράφος με τον χαρακτηρισμό αυτό μας θυμίζει την συνομιλία του Χριστού με την Σαμαρείτιδα, όπου ο Χριστός υπόσχεται στην Σαμαρείτιδα να της δώσει «τὸ ὕδωρ ὃ δώσω αὐτῷ, γενήσεται ἐν αὐτῷ πηγὴ ὕδατος ἀλλομένου εἰς ζωὴν αἰώνιον.(Ιωαν.δ-10,14)

. Η ακένωτος όμως πηγή είναι η Παναγία, από την οποία αναβλύζει το «ζων ύδωρ».

Δάμαλις τὸν μόσχον ἢ τεκοῦσα, τὸν ἄμωμον, χαῖρε τοῖς πιστοῖς,

χαῖρε ἀμνάς κυήσασα, Θεοῦ ἀμνὸν τὸν αἶροντα,

κόσμου παντὸς τὰ πταίσματα, χαῖρε θερμὸν ἱλαστήριον

Απλή Σύνταξη

Χαῖρε δάμαλις ἢ τεκοῦσα τὸν ἄμωμον μόσχον τοῖς πιστοῖς,

χαῖρε ἀμνάς ἢ κυήσασα τὸν ἀμνὸν τοῦ Θεοῦ

τὸν αἶροντα τὰ πταίσματα παντὸς τοῦ κόσμου

χαῖρε θερμὸν ἱλαστήριον

Σχόλια

Η Παναγία εδώ χαιρετίζεται ως δάμαλη, δηλαδή νεαρή αγελάδα, που γέννησε τον άμωμο μοσχάρι, και ως αμνάδα, δηλαδή νεαρό πρόβατο, που γέννησε τον αμνό του Θεού, με τη θυσία του οποίου αναίρεσε, ακύρωσε, τα πταίσματα όλου του κόσμου. Τέλος χαιρετίζεται ως ἱλαστήριο, δηλαδή θυσιαστήριο, που είναι ζεστό ακόμη από τη λειτουργία του.

Η δάμαλις και ο μόσχος ήταν δύο ζώα που προσφέρονταν σαν εξιλαστήρια θυσία στο Θεό. Οι Ισραηλίτες πίστευαν ότι στα ζώα αυτά που προορίζονταν για θυσία (ο αμνός το Πάσχα και η δάμαλις στην εορτή του Εξιλασμού), μεταφέρονταν οι αμαρτίες εκείνων που τα πρόσφεραν στον Θεό, και έτσι συγχωρούνταν από τις αμαρτίες τους.

Αυτά είναι προτυπώσεις της μεγάλης θυσίας του Χριστού, ο οποίος χαρακτηρίζεται ως «ὁ ἀμνὸς τοῦ Θεοῦ, ὁ αἶρων τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου», δηλαδή την προπατορική αμαρτία και «ὁ αἶρων τὰς ἁμαρτίας τοῦ κόσμου», όσες έγιναν και γίνονται προσωπικά από τον καθένα μας.

Το ἱλαστήριο πάλι ήταν το σκέπασμα της Κιβωτού της Διαθήκης φτιαγμένη από καθαρό χρυσάφι. Σύμφωνα με το Λευιτικό, το ἱλαστήριο το ράντιζαν με αίμα των θυσιαζομένων ζώων για την εξιλέωση των αμαρτιών του λαού. Η Θεοτόκος ονομάζεται ἱλαστήριο: α) επειδή έφερε στον κόσμο το εξιλαστήριο θύμα, τον Χριστό και β) επειδή με το αίμα του Χριστού, που χύθηκε πάνω στον Σταυρό,

ξεπλύθηκαν οι αμαρτίες του κόσμου. (Α Επιστολή Ιωαν. β,2)

Δόξα...

Ὁρθρος φαινὸς χαῖρε ἡ μόνη, τὸν Ἥλιον φέρουσα Χριστόν,

φωτὸς κατοικητήριον, χαῖρε τὸ σκότος λύσασα,

καὶ τοὺς ζοφώδεις δαίμονας, ὀλοτελῶς ἐκμειώσασα.

Απλή Σύνταξη

Χαῖρε ο Ὁρθρος ο φαινὸς, ἡ μόνη φέρουσα

τὸν Ἥλιον Χριστόν, κατοικητήριον φωτὸς,

χαῖρε τὸ σκότος λύσασα καὶ τοὺς ζοφώδεις δαίμονας,

ὀλοτελῶς ἐκμειώσασα.

Σχόλια

Οι παραπάνω στίχοι μας θυμίζουν το χωρίο από το Ἄσμα Ασμάτων: «Ποια εἶναι αὐτή, που προβάλλει σαν αυγή, ωραία σαν την σελήνη, λαμπρά σαν τον ἥλιο και προκαλεῖ θάμβος, ὅπως προκαλοῦν οι παρατεταγμένες στρατιωτικές δυνάμεις;» Τα λόγια αὐτά που λέγονται για την συμβολική νύμφη του Ἄσματος, εφαρμόζονται στο πρόσωπο της Θεοτόκου. Κανένα πρόσωπο πάνω στη γη, ούτε στον ουρανό ἔχει την ωραιότητα και την λαμπρότητα της Παρθένου, που προκαλεῖ αὐτόν τον θαυμασμό. Στη θεουπόστατη σάρκα της Πανάγνου ρόδισε η αυγή του μεγάλου μυστηρίου. Ο Ἥλιος της Δικαιοσύνης ἦρθε σαν φῶς, ντυμένος την φωτεινή σάρκα της Θεοχώρητης Νύμφης και Μητέρας, που παραχώρησε το σώμα και το πνεύμα της στο Ἅγιο Πνεύμα, κι ἔτσι από μέσα της ανέτειλε ο Ἥλιος της Δικαιοσύνης, που λάμπει σε ὅλη την οικουμένη.

Με το να φέρει ὁμως τον Ἥλιο της Δικαιοσύνης σκόρπισε και το σκοτάδι, που για αἰῶνες επικρατοῦσε στην οικουμένη και μέσα σε αὐτό «

κυριαρχοῦσε ο ἀρχὼν του σκότους, ο Σατανάς. Τώρα ὁμως με τον ἐρχομό του Ἥλιου της Δικαιοσύνης καταργήθηκαν, νικήθηκαν παντελῶς οι φοβεροὶ δαίμονες, που βασιάνιζαν τους ἀνθρώπους.

Καὶ νῦν

*Χαῖρε πύλη μόνη ἦν ὁ Λόγος, διώδευσε μόνος ἡ μοχλοῦς,
καὶ πύλας Ἰδοῦ Δέσποινα, τῷ τόκῳ σου συντρίψασα,
χαῖρε ἡ θεία εἴσοδος, τῶν σωζομένων πανύμνητε.*

Απλή Σύνταξη

*Χαῖρε ἡ μόνη πύλη, ἦν διώδευσε μόνος ὁ Λόγος,
ἡ συντρίψασα μοχλοῦς καὶ πύλας Ἰδοῦ, Δέσποινα, τῷ τόκῳ σου,
χαῖρε ἡ θεία εἴσοδος τῶν σωζομένων πανύμνητε.*

Μετάφραση

Χαίρε ἡ πύλη, ἡ μόνη ἀπὸ τὴν ὁποία πέρασε ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ.

Εσύ εἶσαι αὐτή που με τὸν τόκο σου συνέτριψες

τοὺς μοχλοῦς καὶ τὶς πύλες τοῦ Ἰδοῦ.

Χαίρε εσύ που ἐγένες ἡ θύρα ἀπὸ τὴν ὁποία περνάνε αὐτοὶ που σώζονται.

Σχόλια

Ἡ Παναγία χαιρετίζεται ἐδῶ καὶ ὡς πύλη, ἀπὸ τὴν ὁποία πέρασε μόνος ὁ Κύριος με τὴ γέννησή Του καὶ κανέναν ἄλλον, καὶ ὡς θύρα, ἡ ὁποία ἐγένε ἡ αἰτία νὰ περάσουν ἀπὸ αὐτὴν ὅσοι σώζονται.

Τὴν πύλη αὐτὴ ὁ Χριστός, ἀν καὶ τὴν πέρασε, τὴν ἀφήσε κλεισμένη καὶ ἀπαραβίαστη στο διηνεκές. Στὴν υμνολογία τῆς Ἐκκλησίας μας ἀναφέρεται σχετικὰ: «ὁ γὰρ Ἐμμανουὴλ φύσεως μὲν πύλας ἦνοιξεν, ὡς φιλόανθρωπος, παρθενίας δὲ κλειῖθρα οὐ διεῖρρηξεν, ὡς Θεός· Χριστός ἐξῆλθε, κατὰ τὸν Προφήτην τὸν λέγοντα· «Αὕτη ἡ πύλη κεκλεισμένη ἔσται, οὐδεὶς οὐ μὴ διέλθῃ δι' αὐτῆς, εἰ μὴ μόνος Κύριος ὁ Θεὸς Ἰσραὴλ, ὁ ἔχων τὸ μέγα ἔλεος»)(Ιεζεκ. 44, 1-2). (Παρακλητική). Ὁ Ἅγιος Νικόδημος διευκρινίζει: «Αὐτός πρῶτος καὶ μόνος τὴν παρθενικὴν ἀνοίξας μήτραν, ἀρρήτως καὶ ὑπὲρ ἐννοιαν πάλιν αὐτὴν κεκλεισμένην ἐφύλαξεν, ὅπερ οὐδεὶς ἄλλος τεχθεὶς ἐποίησε».

%asdfghpoiuytrkkmjhngfsssssfghj%

PERMANENTLY_REMOVED